

שכר ועונש

[סיפור קדומים]

שעה ראשונה הוצבר עפרו, שניה נעשה גולם, שלישית נפתחו אבריו, רביעית, נזרקה בו נשמה, חמישית עמד על רגליו, ששית קרא שמות, שביעית נזדוגה לו חוה, שמינית עלו למעלה שנים וירדו ארבעה, תשיעית נצטוו שלא לאכול מן האילן, עשירית סרחו, יא נידון, יב נטרד והלך לו (מדרש).

ושעה שאדם וחוה הביטו בפעם האחרונה וראו ששער גן עדן נעול לפנייהם על ידי הלהט הנצחי של החטא וכל פסיעה שמרחיקה אותם מגן עדן חוסמת לפנייהם את הדרך חזרה לעולם, להם ולבניהם אחריהם עד סוף קיומו של המין האנושי — וידעו, שחיייהם יהיו געגועים תמיד אל האבידה, ולעולם יבקשו בריקנות תבל את אשר לא ימצאו לעולם, וכי הקללה אינה בזה שימותו אלא בזה שתמיד ידמו שלא ימותו.

ויתפללו אל רבון העולמים:

— השכיחנו שהיינו פעם בגן עדן, אל תהא קללה אכזרית רובצת על בנינו, אל יבקשוהו בחיים, אלא בך. אל יבקשוהו בעינים אלא בלב.

ומאז — והיה בראותכם אדם שעיניו סגורות או שעיניו פעורות אל השמים, וידעתם שהולך הוא אל גן עדן שלו. ובראותכם אדם המביט בעינים קרועות חומרניות על הכל שמסביב וידעתם שהלה עוד את דרכו לא מצא.

ואתה היודע את הדרך, טול את המסכן בזרועו והנחהו אל-על...

ב.

— וחוה שהרגישה בקרבתה את פרפוריהם של דורות אלפים אחריה, שידעה את צירי האנושות כולה והרתה את הריון האמהות העולמית — התיצבה על אם הדרך אל הגלות הנצחית של האדם, וענתה ואמרה:

— ואני, תפילה לי מיוחדת לכל צאצאי וכזאת תפילתי —

...ולחט החרב הטיל חשכה על כל העולם; הרע הצטעק במליוני קולות וצחוקו של השטן השחית והרעיל את כל הטוב, הוא צחק מבינות לענפים ושבנם, מבין הפירות — והרקיבם.

בסערה נישא צחוקו על פני העולם שרק לפני רגע היה כולו אושר, ולילות ירח ואוושה חרישית של פעמי לילה נשתרגו בצחוק השטן; וצחקו עמו המים, וטל בוקר וערפל בין הערביים.

הוא הפסיק את הצחוק האנושי ונכנס לתוכו, הוא הלך אחרי צעדיהם של ארבעת בני האלוקים הגלמודים, המגורשים, המרוקנים, שהפכו בני אדם — והתחיל מקצץ את החיים שחלפו.

וכשפנו ארבעת בני האדם אחורנית וראו תועפות של רגעים מתים, מהם שעוד פרפרו בתוך ריבוא ריבואות ידיו של השטן — וגוועו. ואדם הושיט ידו כלפיהם — והצחוק חמק לתוך הריקנות.

והילוכם של ארבעת בני האדם נעשה קשה תחת עומס צחוקו של השטן. ומאז נעשה הילוכם של בניהם בכל הדורות קשה יותר ויותר, תחת עומס צחוקו של השטן; מאז, הוא רדף כצל אחרי כל בן אדם, מתלבט בין רגליו, גודען ועורק.

רצונכם, יכולים אתם לשמוע אותו בדממת נשמתכם החוזרת בתשובה; רצונכם, יכולים אתם לשמוע אותו בבכי ימיכם שדעכו; מאחורי גבכם ממש הוא צוחק, שעה שאתם מדמים שעוד רחוקה הדרך לפניכם; רצונכם, תשמעוהו ביללת הסער של ליל חורף, בפעייתו הראשונה של תינוק מפרפר ובעווית האחרונה שלאחר חיים סוערים.

והשטן התיצב מרחוק, שעה שחזה התפללה, והמוות סגר את ריבוא רבבות עיניו, שעה שחזה התפללה, ועץ הדעת הנגנב ניסה לחייך, שעה שחזה התפללה, והנחש הוציא את ראשו מנקרת הצור שעה שחזה התפללה.

— וזאת היתה תפילתה:

— רבון כל העולמים, אשר רחמיו מקיימים כל אשר נשמת רוח חיים באפו, הטה אזנך לתפלתה של אם העולם. כל תפלות של ריבוא רבבן שיבואו — שלי הן! כל דמעותיהן של מליוני האמהות הבוכות — אתי הן הדמעות; כל זעקות המיליארדים של בנים שיוולדו בפעיות בכי ויאספו אל עמם באנחה — דרך גרוני הם משוועים לרחמך; כל אלה שימותו בעינויים נוראים, שיענו אחרים ואחר כך יעונו פי אלף — כל הרצים קדימה כפרפרי קיץ וייחבטו אל קיר תאוותיהם, כל הבונים הבל ויוצרים מארה — תפילת כולם לפניך דרך פי:

— אל תענישנו יותר מכפי חטאינו.

אני האם, יצור כפיך, טעמתי גן עדן ואת ריחו אשא בדמי עד נשימתי האחרונה. אערסלהו לתוך שירי ואבכהו לתוך דמעותי, אצעד על פני כל חלקי תבל, אני, האם, ואספר לכל בני על אודות גן עדן, אתארהו לפנייהם בתמונות חיות ביותר.

על אודות העירום של האמת מגן עדן אספר, ועל הוד השלווה הנצחית השכינתית; אספר להם שגן עדן נמצא תמיד למראשותיהם ואין להם אלא לפשוט יד ולהשיגו.

אבל, אלוקים אדירים, אני הייתי בעצמי בגן עדן ויהא בידי למסור בדיוק, ללמד, לספר, להספיג בתוך הלב, אבל הדורות הבאים שבעצמם לא היו בו מעולם ולא טעמו טעמו, שיחיו רק עם הבל פיו של ספורי שרק יספרו אחרי, מה יספרו הם? מדוע יגדל ענשם ממני החוטאת. אותי חטאי גרש החוצה, אבל טעמו טעמתי, והם, סבלם גדול משלי, שכן לא ראוהו עיניהם מעולם.

ושקט השתרר על העולם, כשקט שנתו של תינוק בן יומו והעולם נתמלא רחמי השם כעין המתמלאת דמעה מפללת.

וכך היתה התשובה:

— בתי, אם כל חי, את זרעת חטא בעולם וממנו צמח בהכרח — מוות, כשם שמזריעת גרעין חטה — צומחת שבולת. החטא והחיים לא יוכלו לחיות בכפיפה אחת, החוטא מת בחטאו ובתשובתו הוא חי, ואת שניהם כאחד הריני נותן לך צידה לדרך.

אפס, כדי שבניך יוכלו אי פעם להגיע לדמיון רחוק של גן עדן, למען יוכלו הבין אחד מת"ק אלפים ממה שקיפחו בעוונם — אתן לך דבר שיזכירם —

ופתאום עמדה חוה בעינים פעורות והסתכלה מסביב:

רבון העולמים, היכן אני?

שוב בגן עדן?

הנה העץ שתחתיו התחבאו השנים אחר החטא, והנה העץ הנהדר, הנמוך מאוד ועם זה בלתי ניתן להשיג — עץ החיים. והנה העץ הריחני, האדיר, הקוסם ונושא המוות — עץ הדעת. היא כאן מכירה ויודעת כל שביל הרי זה גן עדן שלה, לפני שעה קלה היתה כאן.

כל האורות הופכים חושך, כל יופי לכיעור וכל אושר למארה כנגד רגע אחד במקום זה.

וכל היכן שסובבה האשה נמשך האין סוף של גן עדן, הקוסם, המשקיט, המאיר, ומרום כלפי אין סוף. וחיוך מאושר הבליוח על פניה הבוכים, היא נטתה לפניה ובקשה לתפוס קלח עשב של גן עדן, ללטף רגבת אדמה שלו, והנה נחבטה ונדקרה בקוץ, שנכנס לה לתוך רגלה ושרטה עד זוב דם והכאב עורר אותה.

— א-לי שבשמים הרי אין כאן ולא כלום!

ומשנקוותה שוב יבבה לתוך גרונה ובקשה לצעוק, ענה לה אלוקים ואמר:

— זה לא היה גן עדן, בתי, זה היה — דמיון!

וחוה נטלה את מתנת האלוקים — זה הדמיון — והעבירה אותה על פני העולם, גיבלה אותה לתוך שירי הערש שלה, לתוך דמעותיה, וברגעים המאוימים ביותר בחיי האדם — היא — מתנת האלקים — הסועדת ומקיימת אותו.